

Akademia Sztuki w Szczecinie
Wydział Grafiki
Katedra Grafiki Projektowej
Pracownia Typografii

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgra Michała Obiedzińskiego zatytułowanej: „Metropolis. Projekt identyfikacji wizualnej nowej struktury komunikacyjnej na przykładzie Miasta Kielce” przygotowanej pod opieką promotorską Pana prof. Piotra Karczewskiego, sporządzona w związku ze wszczęciem przez Radę Wydziału Grafiki i Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi, postępowania o nadanie stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne

Pismem przewodnim z dnia 17 sierpnia 2020 r. zostałem poinformowany przez Przewodniczącą Rady ds. Stopni Panią dr hab. Małgorzatę Dobrzyńską-Kojder, prof. ASP, iż dnia 10 sierpnia 2020 roku (w oparciu o uchwałę numer 40/2020 Rady ds. Stopni ASP im. Wł. Strzemińskiego w Łodzi) zostałem powołany jako recenzent rozprawy doktorskiej Pana Michała Obiedzińskiego, którego przewód doktorski został wszczęty w dniu 20 czerwca 2018 r. przez Radę Wydziału Grafiki i Malarstwa ASP im. Wł. Strzemińskiego w Łodzi.

PODSTAWY PRAWNE:

1. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 r., poz. 261).
2. Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30.08.2018 r. poz. 1669 z późn. zm.)

SYLWETKA DOKTORANTA

Pan mgr Michał Obiedziński jest absolwentem Wydziału Grafiki i Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi, który ukończył z wyróżnieniem w 2007 roku. Pracę dyplomową obronił w pracowni prowadzonej przez Prof. Sławomira Iwańskiego i Prof. Piotra Karczewskiego.

Od 2017 roku pracuje na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym w Instytucie Sztuk Pięknych Uniwersytetu Świętokrzyskiego im. Jana Kochanowskiego w Kielcach (z którym współpracował także w latach 2009–2012). Od 2015 roku pełni funkcję kierownika działu graficznego w spółce Targi Kielce S.A. Od ponad dziesięciu lat prowadzi własną działalność gospodarczą, która specjalizuje się w projektowaniu grafiki użytkowej. Wcześniej przez około dziesięć lat Projektant zbierał doświadczenie jako grafik, redaktor techniczno-graficzny jak również ilustrator m.in. w Gazecie Wyborczej (Agora S.A.), Dzienniku „Słowo” (Orkla Press), Partners Studio czy Barlinek S.A. w Kielcach. Doktorant odbył także dwukrotnie zagraniczny staż projektowy – w Wielkiej Brytanii i we Włoszech.

Artysta posiada kilkunastoletnie doświadczenie w projektowaniu graficznym. Specjalizuje się w projektowaniu grafiki użytkowej ze szczególnym uwzględnieniem projektowania systemów identyfikacji graficznej i informacji wizualnej. Zajmuje się także projektowaniem plakatów, grafiki reklamowej i wydawniczej. W jego portfolio można znaleźć także przykłady form przestrzennych, projektów opakowań czy informacji wizualnych. W dorobku Doktoranta wyróżnia się w moim odczuciu kilka ambitnych projektów, które powstały na potrzeby kultury (m.in. dla Muzeum Narodowego w Kielcach, Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym czy Teatru Lalki i Aktora „Kubuś” w Kielcach).

Od czasu magisterium w dorobku artystycznym Pana Obiedzińskiego figuruje kilka zbiorowych wystaw, w tym dwie imprezy o charakterze międzynarodowym.

OCENA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Rozprawa doktorska Pana mgr Michała Obiedzińskiego liczy 120 stron z uwzględnieniem wersji anglojęzycznej i ulokowana jest w obszarze projektowania systemów informacji wizualnej na potrzeby komunikacji zbiorowej, ze szczególnym uwzględnieniem oznaczeń nawigacyjnych w przestrzeni publicznej (tzw. *way-finding*).

Niezwykle interesująca, konkretna, opracowana z dużą starannością praca doktorska oprawiona została w tradycyjny sposób – klasyczną twardą oprawę charakterystyczną dla prac dyplomowych (z metalową szyną), której przesadnie duży kontragrzbiet uniemożliwia pełne rozwarcie rozkładówek i dotarcie do niektórych treści jak również elementów graficznych przechodzących ze ston *verso* na strony *recto*. Na szczęście wśród materiałów dostarczonych do recenzji została dołączona wersja elektroniczna pracy, której lektura nie stanowi już wspomnianego wyzwania. W tym miejscu należałoby jedynie zwrócić uwagę na powszechnie obowiązującą zasadę, iż podczas projektowania layoutu publikacji wielostronicowej – jaką bez wątpienia jest ponad stustronicowy „opis dzieła” zadrukowany dwustronnie – decyzja dot. wymiarów marginesów wewnętrznych projektu publikacji powinna być powiązana z decyzją dot. wybranej techniki oprawy introligatorskiej (naturalnie z uwzględnieniem ilości stron i gramatury papieru). Rozprawa wydrukowana została na papierze powlekanym o błyszczącej powierzchni, co nieznacznie utrudnia czytelność tekstów ciągłych poprzez refleksy świetlne.

Rozprawa doktorska Pana Michała Obiedzińskiego obejmuje swoim zakresem m.in. analizę obszaru tematycznego, w którym jest ulokowana, wraz z prezentacją wyników przeprowadzonego research’u; krótki rys historyczny komunikacji zbiorowej, projekt znaku graficznego dla systemu transportu miejskiego w Kielcach, system kilkudziesięciu piktogramów, oznaczenia przystanków, drogowskazów, dwie alternatywne serie plakatów, afisze, panele interaktywne, diagram sieci komunikacyjnej, standy, tablice informacyjne, druki akcydensowe, elementy marketingowe, gadzety reklamowe, layout strony internetowej zaprojektowanej w modelu responsywnym jak również interfejs i schemat działania biletomatu. Szkoda, że Autor opracowania nie pokusił się o zaprojektowanie rozkładu jazdy, który został jedynie zamarkowany w dokumentacji. Projekt graficzny nowego, intuicyjnego, czytelnego i funkcjonalnego rozkładu jazdy w moim odczuciu mógłby stanowić ciekawe wyzwanie dla projektanta specjalizującego się w projektowaniu informacji wizualnej.

Projekt znaku graficznego w sposób abstrakcyjny nawiązuje do pierwszej litery tytułowego *Metropolis*. Nazwa projektu inspirowana jest filmem *science fiction* Fritz’a Lang’a z 1927 roku o tej samej nazwie; zaś sam projekt znaku – w założeniu Autora – inspirowany jest diagonalnymi kadrami z tytułowego filmu. Geometryczny sygnet stanowi wariacja nt. majuskułowej litery „M”; forma znaku

jest syntetyczna, dynamiczna i posiada potężną siłę wyrazu. Wykreślony z dużą starannością na siatce konstrukcyjnej sygnet, zaprojektowany w oparciu o elementy diagonalne, kąty ostre i „pozytywowo-negatywowe” działanie znaku – „wwierca się” w świadomość odbiorcy i postrzegany jest jako projekt niezwykle wyrazisty i nowoczesny.

Perfekcyjnie zaprojektowany sygnet zestawiony został z jednym z najbardziej popularnych krojów pisma na świecie – Helvetica – autorstwa Maxa Miedingera z 1957 roku w odmianie *Bold Italic*. Pozostałe dwie dedykowane odmiany kroju Helvetica (*Regular* i *Bold*) stanowią określony przez Doktoranta typograficzny trzon komunikacji systemu. Decyzja ta wydaje się niezwykle bezpieczna bowiem szwajcarska Helvetica stosunkowo często wykorzystywana jest w systemach informacji wizualnej miast i komunikacji wizualnej na całym świecie; w tym także w obrzazie transportu publicznego (żeby przytoczyć tylko nowojorskie metro, Lufthansę, identyfikację wizualną Szwajcarii, Swiss czy AmericanAirlines). Podjętą decyzję Autor argumentuje nawiązaniem do ponadczasowych i sprawdzonych rozwiązań w zakresie identyfikacji i komunikacji wizualnej.

Światła międzyliterowe w logotypie – w moim odczuciu za wyjątkiem jednej pary kerningowej (odległościami między pionami liter „t” i „r”) – skorygowane zostały niemal perfekcyjnie z zastosowaniem prawideł optyki. W oczy recenzenta rzuca się rozbieżność w kącie pochylenia zastosowanej kursywy względem kątów wypracowanych w projekcie sygnetu.

Pochyły charakter typografii znaku nawiązuje do dynamiki i ruchu zbiorowego transportu publicznego. Znak graficzny posiada wersję horyzontalną i wertykalną. Zarówno wersja pozytywowa jak i negatywowa znaku pozostają czytelne niezależnie od skali reprodukcji i techniki wykonania (z pominięciem przekroczenia określonej w księdze znaku dopuszczalnej minimalnej wielkości znaku).

Kolorem dominującym w nowej identyfikacji wizualnej transportu publicznego w Kielcach jest granat; jednak na potrzeby diagramu sieci komunikacyjnej Autor wprowadza dziewięć innych kolorów. Niestety żaden z nich nie został określony w standardzie palet Pantone czy też RAL. W przypadku realizacji tego typu projektu w warunkach komercyjnych określenie kolorów we wspomnianych paletach byłoby niezbędne. Kolorystyka diagramu sieci komunikacyjnej jest świeża i pozytywna a mapa czytelna i uporządkowana. Ispirowana jest – podobnie jak większość współczesnych diagramów sieci komunikacyjnych na świecie – zasadami zaczerpniętymi z londyńskiego i nowojorskiego metra. Autor zastosował w diagramie siatkę tras przebiegających horyzontalnie i wertykalnie przecinających się pod kątem prostym, jak również wyznaczonych diagonalnie pod kątem 45 stopni.

W ramach systemu informacji wizualnej opracowany został zestaw kilkudziesięciu bardzo dobrze zaprojektowanych piktogramów, kilku znaków zakazu i oznaczeń kierunkowych. Seria piktogramów nawiązuje do podziałów znaczeniowych stworzonych przez *The American Institute of Graphic Arts, Department of Transportation*. Autor projektu podzielił zbiór piktogramów na sześć grup (publiczne, proceduralne, koncesyjne, regulaminowe, kierunkowe i promocyjne).

Doktorant podkreśla związek siatki konstrukcyjnej, w oparciu o którą zaprojektowane zostały piktogramy z budową anatomiczną glifów i cechami charakterystycznymi kroju pisma Helvetica.

Zaprojektowane piktogramy cechuje przede wszystkim wysoka czytelność, łatwość percepcji, spójność graficzna i syntetyczna linearna forma graficzna. W zestawieniu z dedykowaną typografią piktogramy działają bardzo korzystnie.

W ramach inspiracji nadmienię jedynie, iż w kontekście zasad przyjętych podczas projektowania sygnetu *Monopolis* – m.in. elementów diagonalnych i kątów ostrych – powstał znakomity znak na siatce, która mogłaby stanowić punkt wyjścia do opracowania (równie futurystycznej jak sygnet)

serii piktogramów. Osobiście jestem zdania, iż brakuje w nich nieco większego związku formalnego z sygnetem, co naturalnie ma charakter subiektywnego odczucia i pozostaje bez wpływu na znakomity odbiór całości. Jestem przy tym przekonany, że decyzja ta była w pełni świadoma i przestudiowana przez Autora projektu.

Elementy komunikacji takie jak drogowskazy, standy, tablice kierunkowe i oznaczenia przystanków są czytelne, funkcjonalne i estetyczne zarazem. Autor opracowania bez wątpienia wyciągnął słuszne wnioski z przeprowadzonych badań, których przedmiotem była m.in. analiza topowych systemów identyfikacji w przestrzeniach publicznych Londynu, Nowego Jorku i Kurytyby. Prace projektowe poprzedzone zostały także analizą aktualnego stanu systemu transportu miejskiego w Kielcach, który jest przedmiotem omawianego opracowania.

Zaprojektowane przez Pana Michała Obiedzińskiego zintegrowane interfejsy ekranów dotykowych (biletomatu i bankomatu) są proste i intuicyjne, mapy komunikacji czytelne a layout strony internetowej przyjazny w odbiorze.

Projekty druków akcydensowych są czytelne i funkcjonalne, zaprojektowane zostały z uwzględnieniem powszechnie obowiązujących tzw. „dobrych praktyk” projektowych.

Jedynie granatowy zadruk jednej z wersji kopert biznesowych w formacie DL w moim odczuciu niestety nie ma racji bytu – ze względu na konieczność jej ostemplowania czy wypisania danych adresowych.

Ciekawym zabiegiem jest zastosowanie w drukach akcydensowych swoistego „gzysmu”, który stanowią zestawione ze sobą zmultiplikowane piktogramy, tworząc linię otwierającą kompozycję kilku projektów. Analogiczny zabieg zastosowany został w projekcie billboardu i kilku plakatach.

Na uwagę zasługuje fakt, iż Doktorant pokusił się o przedstawienie dwóch alternatywnych linii kratywnych dla potrzeb kampanii promocyjnej, na którą składają się alternatywne serie plakatów. Z jednej strony mogłoby to wskazywać na brak zdecydowania; z drugiej zaś – na bogactwo pomysłów. Osobiście doceniam włączenie do rozprawy doktorskiej dwóch alternatywnych serii plakatów składających się na kampanię promocyjną.

Wszystkie projekty składające się na system identyfikacji wizualnej *Metropolis* zostały w księdze znaku należycie zaprezentowane, przeanalizowane i zwymiarowane.

Projekt systemu identyfikacji wizualnej nowej struktury komunikacyjnej na przykładzie miasta Kielce jest opracowaniem kompleksowym, profesjonalnym i przede wszystkim potrzebnym. Jak zauważa Autor „często w mniejszych miastach komunikacja wizualna jest archaiczna, posiada wiele braków, zaprojektowana jest w sposób chaotyczny, jego elementy nie pasują do siebie lub są przestarzałe”. Najlepszym przykładem powyższych spostrzeżeń są przytoczone przez Doktoranta przykładowe formy graficzne składające się na aktualnie obowiązującą identyfikację wizualną transportu zbiorowego w Kielcach.

W naszym kraju niestety ciągle jeszcze brakuje powszechnej dojrzałości i „świadomości projektowej” – zwłaszcza wśród wielu decydentów – w zakresie roli projektantów specjalizujących się w projektowaniu informacji i komunikacji wizualnej, w szczególności w przestrzeniach publicznych mniejszych miast.

Mam nadzieję, że w ramach deklarowanej współpracy z Zarządem Transportu Miejskiego w Kielcach Pan Michał będzie starał się edukować swojego zleceniodawcę w powyższym zakresie.

Praca doktorska Pana mgra Michała Obiedzińskiego jest bardzo ambitna, przejrzysta i rzeczowa. Całość została zaprezentowana w sposób klarowny i atrakcyjny dla oka. Starannie wyedytowany „opis dzieła” – zarówno pod względem merytorycznym jak i projektowym – zasługuje na pochwałę.

Opracowany system identyfikacji wizualnej cechuje syntetyczność formalna, łatwość percepcji, (potencjalnie) wysoka funkcjonalność i atrakcyjność graficzna.

Poszczególne elementy systemu są łatwe do odczytania, zaś całość jest spójna graficznie i wyrazista. Idea, która przyświeca Doktorantowi w swoim założeniu porządkuje infrastrukturę tkanki miasta.

Pan Michał Obiedziński z powodzeniem zbudował koherentny wizerunek transportu publicznego ZTM w Kielcach. Seria projektów opartych o konsekwentnie tworzone zasady projektowe, składająca się na przedmiotowy system identyfikacji i komunikacji wizualnej, porządkuje przekaz i przyczynia się do lepszej organizacji transportu publicznego jak również ułatwia przemieszczanie się mieszkańców. Pełni zatem funkcję organizacyjno-informacyjną jak również – w przypadku wdrożenia – edukacyjną dla jej odbiorców.

Poprzez kompletne i profesjonalne rozwiązania projektowe system identyfikacji wizualnej *Metro-polis* rozwiązuje problemy komunikacyjne mieszkańców i podróżnych na przykładzie miasta Kielce.

Praca doktorska Pana mgra Michała Obiedzińskiego ma charakter popularyzujący korzystanie z transportu zbiorowego. W tym sensie zasługuje na szczególne uznanie. W kontekście nieuniknionych zmian klimatycznych i pogarszającej się jakości powietrza w miastach wszelkie inicjatywy promujące pozostawienie samochodu na rzecz transportu zbiorowego godne są najwyższego uznania.

KONKLUZJA

Biorąc pod uwagę zawartość merytoryczną, jak również wartość projektową przedstawionej do oceny rozprawy doktorskiej Pana mgra Michała Obiedzińskiego stwierdzam, że przygotowana przez Doktoranta praca doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie, jak również spełnia wymogi ustawowe określone w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 poz. 261) z późniejszymi zmianami*.

W związku z powyższym popieram wniosek o przyznanie Panu mgr. Michałowi Obiedzińskiemu stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

dr hab. Michał Kacperczyk, prof. AS
KIEROWNIK KATEDRY GRAFIKI PROJEKTOWEJ

Akademia Sztuki w Szczecinie, Wydział Grafiki